

CYNGOR SIR YNYS MÔN

Pwyllgor:	Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol
Dyddiad:	29 Gorffennaf 2013
Deilydd Portffolio:	Cyng Ieuan Williams
Cyfarwyddwr Corfforaethol:	Y Prif Weithredwr

Adroddiad Monitro i Gomisiynydd y Gymraeg ar gyfer y flwyddyn 2012/13**1.0 Pwrpas yr Adroddiad**

1.1 Roedd yn ofyniad i'r Cyngor ddarparu adroddiad monitro ar weithrediad ei Gynllun Iaith Gymraeg yn ystod 2012/13 i Gomisiynydd y Gymraeg, a hynny erbyn 30 Mehefin 2013. Roedd disgwyliad hefyd bod yr adroddiad monitro'n mynd drwy'r trefniadau sgriwtini mewnol cyn ei gyflwyno i'r Comisiynydd. Oherwydd yr etholiadau Cyngor Sir, nid oedd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol newydd yn ei le mewn pryd ond mae'r adroddiad monitro'n cael ei gyflwyno'n adolygol i'r cyfarfod hwn.

2.0 Cefndir

2.1 O dan Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993, mae'n ofynnol i sefydliadau cyhoeddus yng Nghymru:

- baratoi cynllun iaith Gymraeg fel modd o egluro sut y byddent yn mynd ati i drin y Gymraeg a'r Saesneg ar y sail eu bod yn gyfartal wrth gynnal busnes cyhoeddus yng Nghymru
- gynhyrchu adroddiad monitro blynyddol ar weithrediad ei Gynllun Iaith i Fwrdd yr Iaith.

- 2.2 Fe drosglwyddwyd swyddogaethau'n ymwneud â chynlluniau iaith Gymraeg o Fwrdd yr Iaith Gymraeg i Gomisiynydd y Gymraeg ar 1 Ebrill 2012 o ganlyniad i Fesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Dros amser, fe fydd pwerau newydd i osod a gorfodi safonau ar sefydliadau yn dod i rym trwy is-ddeddfwriaeth. Rhagwelir y bydd y Safonau terfynol mewn lle erbyn Tachwedd, 2014. Hyd nes y bydd hynny'n digwydd, bydd y Comisiynydd yn parhau i arolygu cynlluniau iaith statudol trwy bwerau y mae wedi eu hetifeddu o dan Ddeddf yr Iaith Gymraeg 1993.
- 2.3 Mae'r adroddiad monitro hwn i Gomisiynydd y Gymraeg yn ymwneud â'r cyfnod 1 Ebrill 2012 i 31 Mawrth 2013.
- 2.4 Fe gymeradwywyd yr adroddiad monitro gan y Pwyllgor Gwaith ar 10 Mehefin ac anfonwyd yr adroddiad ymlaen at Gomisiynydd y Gymraeg ar 25 Mehefin 2013.

2.5 Cynnwys yr Adroddiad Monitro

- 2.5.1 Mae'r adroddiad monitro wedi'i strwythuro dan benawdau sy'n cyd-fynd â gofynion adrodd Comisiynydd y Gymraeg. Mae'r Cyngor Sir wedi mabwysiadu casgliad o ddangosyddion perfformiad gan y cyn Fwrdd yr iaith ac wedi gwneud paratoadau ar gyfer adrodd arnynt. Mae'r Cyngor Sir wedi llwyddo i adrodd yn erbyn y dangosyddion hyn fel yr amlinellir yn yr Adroddiad Monitro.

2.6 Y Penawdau

- 2.6.1 Mae'r adroddiad monitro yn canolbwyntio ar berfformiad yn erbyn y saith pennawd a restrir isod:
- Cydymffurfio â'r Cynllun
  - Ansawdd gwasanaethau rheng flaen yn Gymraeg
  - Rheolaeth a gweinyddiad y Cynllun
  - Digonolrwydd sgiliau iaith Gymraeg
  - Prif Ffrydio
  - Dadansoddiad o berfformiad fesul blaenoriaeth/targed
  - Cyhoeddi gwybodaeth ar berfformiad

2.7 Adnabod Risgiau

- 2.7.1 Yn rhan 6 o'r Adroddiad Monitro, adroddir ar gynnydd yn erbyn y prif flaenoriaethau a risgiau. Un o'r prif flaenoriaethau fydd gweithredu Rhaglen Trawsnewid y Cyngor yn dilyn yr etholiad trwy sicrhau fod strwythurau llywodraethu a chraffu priodol mewn lle. Mae datblygu'r maes contractau yn parhau'n her ac fe geir gwybodaeth am y cynlluniau arfaethedig i rymuso gweithdrefnau yn y maes hwn dan 3.1.4. Mae datblygu sail tystiolaeth ar gyfer yr iaith Gymraeg yn flaenoriaeth, ynghyd â pharhau i gynnal Aseidiadau Effaith ieithyddol ar bolisïau a chynlluniau'r Cyngor Sir.

2.7.2 Mae capasiti yr Uned Gyfieithu yn parhau i fod yn risg yn dilyn colli swydd wag dan arbedion ynghlwm â'r Rhaglen Blaenoriaethau Fforddiadwy yn y flwyddyn gyllidol 2011/12.

3.0 Argymhellion

3.1 Gofynnir am sylwadau'r Pwyllgor ar gynnwys yr adroddiad monitro.

Adroddiad gan: Carol Wyn Owen

Teitl y Swydd: Rheolwr Polisi a Strategaeth

Adran: Uned Bolisi, Adran y Dirprwy Brif Weithredwr

Dyddiad: 19 Gorffennaf 2013

Atodiadau:

Adroddiad Monitro i Gomisiynydd y Gymraeg ar gyfer 2012/13

Papurau Cefndir:

Cynllun Iaith Gymraeg y Cyngor, Pedwerydd Argraffiad – Mawrth 2012

Adroddiad Monitro Blynyddol

i Gomisiynydd y Gymraeg

2012 / 13

Mehffin 2013

Rydym yn hapus i ddarparu'r wybodaeth hon mewn fformatau eraill ar gais.
Cysylltwch â'r Swyddog Iaith fel y nodir isod os gwelwch yn dda:

Carol Wyn Owen,
Rheolwr Polisi a Strategaeth,
Adran y Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyngor Sir Ynys Môn,
Swyddfeydd y Cyngor
Llangefni,
LL77 7TW

Rhif ffôn: (01248) 752561
E bost: cwoce@ynysmon.gov.uk

Adroddiad Monitro Cyngor Sir Ynys Môn i Gomisiynydd y Gymraeg am y cyfnod 2012/13

1. Cyflwyniad

Dengys Cyfrifiad 2011 bod 57.2% o boblogaeth Ynys Môn (dros 3 oed) yn siarad Cymraeg o'i gymharu â 19% thros Gymru. Er bod hyn yn gosod Môn yn un o gadarnleoedd y Gymraeg ac yn un o'r ddwy Sir yng Nghymru lle mae dros hanner y boblogaeth yn siarad Cymraeg, mae'n dangos gostyngiad o 2.9% ers Cyfrifiad 2001. Y Cyngor Sir yw'r cyflogwr mwyaf ar yr ynys ac mae'n cyflogi rhagor na 3000 o weithwyr (gan gynnwys staff yr ysgolion). Mae'r Cyngor yn cydnabod ei gyfrifoldeb i hyrwyddo'r iaith yn gymunedol ac fel cyflogwr i ddenu a chadw siaradwyr Cymraeg i'r sefydliad i ddarparu safon uchel o wasanaethau dwyieithog i'r cyhoedd.

1.1 Cynllun iaith y Cyngor Sir

Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn ei Gynllun iaith yn cydnabod statws cyfartal i'r iaith Gymraeg a'r iaith Saesneg. Y Gymraeg a'r Saesneg yw ieithoedd swyddogol y Cyngor ac mae iddynt yr un statws a dilysrwydd yng ngweinyddiaeth a gwaith y Cyngor. Mae'r Cynllun iaith a baratowyd dan Ddeddf yr Iaith Gymraeg, 1993 yn amlinellu sut mae'r Cyngor yn glynu wrth yr egwyddor o gydraddoldeb wrth ddarparu ei wasanaethau i'r cyhoedd ac wrth gynnal ei weinyddiad mewnol. Cymeradwywyd Cynllun iaith y Cyngor Sir ar 12 Gorffennaf, 1996 gan Fwrdd yr Iaith Gymraeg ac fe gyhoeddwyd yr ail argraffiad yn Awst, 1998 a'r trydydd argraffiad yn Rhagfyr, 2007. Mabwysiadwyd pedwerydd argraffiad y Cynllun iaith gan y Cyngor Sir ar 6 Mawrth, 2012 ac fe'i cymeradwywyd gan Fwrdd yr Iaith ar 26 Mawrth, 2012.

1.2 Rheolaeth o'r Cynllun iaith

Mae gan y Prif Weithredwr gyfrifoldeb am gadw gorolwg dros y Cynllun a'i weinyddu ynghyd â chyfrifoldeb am yr iaith ar lefel strategol. Mae Swyddog Iaith y Cyngor gyda chyfrifoldeb dydd i ddydd am faterion iaith a monitro gweithrediad y Cynllun iaith a pharato'i'r adroddiad hwn. Mae'r Grŵp Tasg Iaith fewnol wedi'i sefydlu i osod cyfeiriad strategol a chynorthwyo gyda'r gwaith o fonitro ac adolygu cynnydd.

Ym mis Mawrth, 2011, cyhoeddodd y Gweinidog dros Gyfiawnder Cymdeithasol a Llywodraeth Lleol ei fwriad i benodi 5 Comisiynydd i redeg Cyngor Sir Ynys Môn o ran arfer swyddogaethau gweithredol y Cyngor ar ei ran. Golyga hyn ar y pryd fod y mwyafrif o benderfyniadau'r hen Bwyllgor Gwaith yn cael eu gwneud gan y Comisiynwyr oni bai eu bod wedi eu dirprwyo i swyddogion yr Awdurdod. Ar ôl Hydref, 2012, o ganlyniad i'r cynnydd sylweddol a gafodd ei wneud yn nhrefniadau llywodraethu corfforaethol y Cyngor, dychwelodd y Gweinidog Llywodraeth Leol a Chymunedau'r holl bwerau oedd gan y Comisiynwyr yn ôl i'r Pwyllgor Gwaith. O ganlyniad, nid oes gan y Comisiynwyr bwerau i wneud penderfyniadau bellach ac nid ydynt yn rhedeg y Cyngor o ddydd i ddydd. Serch hynny, er mwyn gwarchod gwelliannau a sicrhau fod y sefydliad yn gynaliadwy, cadarnhaodd y gweinidog y byddai tri allan o'r pum Comisiynydd yn aros tan 31 Mai,

2013 er mwyn monitro cynnydd, adrodd ar gynnydd a chynnig cyngor, mentora a chefnogaeth i'r Cyngor a'i swyddogion.

Gellir cyflwyno unrhyw ymholiadau am weithrediad y Cynllun at y Swyddog Iaith:

Carol Wyn Owen,
Rheolwr Polisi a Strategaeth,
Adran y Dirprwy Brif Weithredwr,
Cyngor Sir Ynys Môn,
Swyddfeydd y Cyngor
Llangefni,
LL77 7TW

Rhif ffôn: (01248) 752561

E bost: cwoce@ynysmon.gov.uk

1.3 Trefniadau Adrodd a Monitro

Yn ei Gynllun Iaith, mae'r Cyngor Sir wedi ymrwymo i fonitro ac adolygu ei weithrediad gan gyflwyno Adroddiad Monitro Blynyddol i'r Pwyllgor Gwaith ac i Gomisiynydd y Gymraeg, sy'n olynu Bwrdd yr Iaith a ddaeth i ben ar ddiwedd Mawrth 2012. Mae'r Adroddiad Monitro hwn am y cyfnod 1 Ebrill, 2012 i 31 Mawrth, 2013 ac wedi ei seilio ar drefniadau adrodd diwygiedig Bwrdd yr Iaith Gymraeg. Mae'r Cyngor Sir hefyd wedi mabwysiadu casgliad o ddangosyddion perfformiad gan Fwrdd yr Iaith ac adroddir ar y rhain yng nghorff yr adroddiad. Yn dilyn yr Etholiadau Lleol ym Môn ar 2 Mai, 2013, bydd Deilydd Portffolio newydd i'r Iaith Gymraeg yn cael ei benodi a'r unigolyn yma fydd yn cadeirio'r Grŵp Tasg Iaith.

2. Cydymffurfio â'r Cynllun

Dan y pennawd hwn, mae disgwyl i'r Cyngor Sir adrodd ar gynnydd yn erbyn targedau Cynllun Gweithredu'r Cynllun Iaith. Mae'r Cyngor Sir wedi mabwysiadu'r Cynllun Gweithredu yn Atodiad 1 o'r adroddiad ar y Cynllun Iaith diwygiedig ar 6 Mawrth, 2012. Cyfrifoldeb Grŵp Tasg Iaith y Cyngor Sir fydd monitro cynnydd ac mae gan y Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol gyfrifoldeb am ddadansoddi perfformiad yn gorfforaethol ac yn adrannol, gan gymryd camau positif i ymyrryd drwy adnabod bylchau mewn perfformiad. Bydd unrhyw risgiau'n cael eu trosglwyddo i sylw'r Pwyllgor Sgrwtini Corfforaethol i'w craffu ymhellach.

2.1 Gwasanaethau Rheng Flaen

Canolbwyntir yma ar y maes Gofal Cwsmer a rhyngwyneb cyhoeddus y Cyngor Sir. Yma, mae'n ofynnol i'r Cyngor Sir adrodd ar y dangosydd perfformiad isod sy'n canolbwyntio ar wasanaethau rheng flaen sef:

DIG2 – Nifer a % swyddi'r brif dderbynfa, canolfan gyswilt neu siop un stop a ddynodwyd yn rhai 'Cymraeg hanfodol' a % y rhai a lenwyd gan siaradwyr dwyieithog.

I gyd-fynd gyda dymuniad y cyn Fwrdd yr Iaith i'r Cyngor Sir i ymestyn yr hyn yr adroddir arno o dan y dangosydd hwn i gynnwys staff eraill sydd â chyswilt rheolaidd gyda'r cyhoedd, megis y llyfrgelloedd a chanolfannau treftadaeth, darperir yr ystadegau a ganlyn:

Lleoliad	Nifer staff dwyieithog	Nifer y staff Di-Gymraeg
Prif dderbynfa	2	0
Swyddfa Arian Môn	WEDI CAU	
4 Canolfan Hamdden	6	2 Di-Gymraeg 1 medruswydd isel
Parc Mownt	2	0
Llyfrgelloedd	19	2 medruswydd isel 2 ddysgwr
Archifdy	3	1
Oriel Ynys Môn	9	0
Canolfannau Treftadaeth (rhai staff tymhorol)	10	5 medruswydd isel
Canolfan Fusnes	4	0
Derbynfa'r Gwasanaeth Cynllunio	2	0

Mae'r ystadegau uchod yn dangos fod 81% o'r staff yn ddwyieithog. Mae'r swyddi hyn sydd yn delio'n uniongyrchol gyda'r cyhoedd yn cael eu hysbysebu'n rhai 'Cymraeg hanfodol'.

2.2 Maes Hamdden

Yn ystod Hydref, 2011, cymerodd y Cyngor ran mewn cynllun ar y cyd gyda Chyngor Gwynedd, Cyngor Ceredigion a Chyngor Sir Gâr, dan nawdd Bwrdd yr Iaith, er mwyn cynyddu'r defnydd o'r Gymraeg o fewn y Gwasanaeth Hamdden. Roedd hwn yn hyfforddiant penodol ar ymwybyddiaeth iaith gogyfer datblygu pencampwyr o fewn y Canolfannau Hamdden.

Yn ystod y cyfnod adrodd dan sylw, mae'r momentwm wedi parhau gyda mentoriaid iaith yn gweithredu yn y canolfannau hamdden a staff wedi mynychu cyrsiau iaith yng Nghanolfan Hamdden Caergybi.

2.3 Cwestiynau Meysydd Blaenoriaeth – Gwasanaethau Ieuenctid a'r Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc

Mae'r Gwasanaeth Ieuenctid a'r Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc yn darparu cyfleoedd priodol i ddefnyddio'r Gymraeg ac mae'r bobl ifanc yn datblygu sgiliau dwyieithog da. Cydnabuwyd hyn gan Estyn yn 2009.

Fe adroddir ar y cwestiynau meysydd blaenoriaeth yn **Atodiad 2**.

2.4 Arolwg Dinasyddion

Yn ystod mis Mawrth, 2012 cynhaliwyd arolwg dinasyddion gan ymgynghorydd allanol i ddeall blaenoriaethau ansawdd bywyd sampl o 1,100 o drigolion ynghyd a'u barn am flaenoriaethau a gwasanaethau'r Cyngor Sir. Manteisiwyd ar y cyfle i fesur bodlonrwydd gyda darpariaeth cyfrwng Cymraeg y Cyngor Sir a'r ymateb a gafwyd oedd bod y mwyafrif o ymatebwyr yn teimlo eu bod yn hapus gyda'r ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg wyneb yn wyneb, dros y ffôn ac yn ysgrifenedig (63%, 64% a 65% yn y drefn honno). Mae trafodaethau ar droed gogyfer y posibilïadau o gynnal Arolwg Dinasyddion yn ystod 2013 ac oherwydd cyfyngiadau cyllidol efallai y bydd trefniant ar y cyd yn cael eu cytuno gyda'r sector wirfoddol.

3. Rheolaeth a Gweinyddiaeth y Cynllun Iaith

3.1 Gwasanaethau ar Gontract

Mae'n ofynnol i'r Cyngor Sir adrodd ar y dangosydd perfformiad a ganlyn sy'n rhoi pwyslais ar weithio drwy bartneriaeth gogyfer darparu gwasanaeth cyfansawdd dwyieithog i'r cwsmer:

DIG 1 – Canran o sampl o gontractau gafodd eu monitro sy'n cydymffurfio â gofynion y Cynllun Iaith.

3.1.1 Rhaglen Cefnogi Pobl

Menter polisi cymdeithasol a fframwaith cyllidol gan Lywodraeth Cymru yw'r rhaglen Cefnogi Pobl, sy'n darparu cefnogaeth mewn perthynas â materion tai i amrediad o bobl bregus. Mae'r Cyngor ar hyn o bryd yn comisiynu 48 o brosiectau gan 19 o ddarparwyr trwy gontractau o dan y Rhaglen Cefnogi Pobl.

Er mwyn cryfhau trefniadau monitro cydymffurfiaeth o ran yr iaith Gymraeg, anfonwyd holiadur at holl ddarparwyr prosiectau Cefnogi Pobl – gweler **Atodiad 3**.

Roedd 12 o'r 19 darparwr wedi dychwelyd yr holiadur o fewn amserlen cwblhau'r adroddiad hwn. Amlinellir canlyniadau monitro'r sampl o'r 12 darparwr (63%) isod:

Darparwyr Rhaglen Cefnogi Pobl			
Cyfanswm	% wedi'u monitro	% sy'n cydymffurfio	% ddim yn cydymffurfio
19	63% (12)	75% (9)	25% (3)

Mae'r Tîm Cefnogi Pobl yn cynnal cyfarfodydd monitro rheolaidd gyda darparwyr ac yn adolygu gwasanaethau ar gylch tair blynedd. Bydd diffygion o ran cydymffurfiaeth yn cael eu trafod yn ystod y cyfarfodydd hynny.

Bydd yr holiadur hefyd yn cael ei anfon at ddarparwyr eraill (yn y maes **gofal cymdeithasol** - gofal preswyl a mudiadau gwirfoddol) er mwyn monitro cydymffurfiaeth o ran yr iaith Gymraeg. Gobeithir y bydd yr ymatebion yn dod i law yn ystod Haf 2013.

3.1.2 Contractau sy'n darparu ar gyfer pobl ifanc ac ar gyfer darpariaeth cyn oed ysgol

Ers 1 Ebrill 2013, mae cyfrifoldeb am y maes yma wedi trosglwyddo i Bartneriaeth Gwynedd a Môn – gweler 5.7.

Oherwydd swydd wag, nid oedd modd monitro cytundebau'n ffurfiol yn ystod 2012/13. Yn ogystal, mae'r broses o gomisiynu grant newydd wedi golygu mai ym mis Hydref 2012 bu i nifer o'r gwasanaethau gael eu comisiynu. Mae cymal ym mhob cytundeb gwasanaeth yn nodi bod rhaid i'r gwasanaeth fod yn ddwyieithog ar draws yr holl sir.

Mae adroddiadau chwarterol / diwedd blwyddyn wedi eu derbyn ac mae'r rhain yn cynnwys enghreifftiau o ddeunydd cyhoeddus.

Mae 12 o'r 13 prosiect sydd yn derbyn grant yn cydymffurfio ond mae pryder ynghylch un prosiect. Mae trafodaethau'n cymryd lle gyda'r darparwr er mwyn sicrhau bod eu holl adnoddau'n ddwyieithog. Mae'r darparwr yn gweithio mewn ysgolion ac mae'r ysgolion yn monitro'r iaith sydd yn cael ei defnyddio gyda'r bobl ifanc.

Darparwyr – Teuluoedd yn Gyntaf			
Cyfanswm	% wedi'u monitro	% sy'n cydymffurfio	% ddim yn cydymffurfio
13	100% (13)	92% (12)	8% (1)

Bwriad y Bartneriaeth yw mabwysiadu holiadur tebyg i'r hyn sydd yn cael ei defnyddio gan y Tîm Cefnogi Pobl (gweler Atodiad 3) ac fe fydd hyn yn rhan o ymweliadau monitro 2013/14. Mae bwriad hefyd i ddefnyddio Swyddog Llais Ni i ymgynghori gyda'r bobl ifanc a theuluoedd er mwyn gweld os ydynt yn derbyn gwasanaeth yn eu dewis iaith.

3.1.3 Cyllido addysg blynyddoedd cynnar yn y sector nas cynhelir

Mae'r Cyngor Sir yn cyllido 51 o gylchoedd meithrin yn y sector wirfoddol, gan gynnwys staffio, hyfforddiant, cefnogaeth gwricwlaidd, dodrefn, offer a chostau adeiladau. Hefyd, cyllidir Cynllun Cyfeirio er mwyn cefnogi plant gydag anghenion ychwanegol. Mae'r cyllid a rennir yn amodol ar lynu at egwyddorion penodol, sy'n cynnwys yr isod:

“Bydd y darparwyr yn gweithredu o fewn Polisi Iaith yr Awdurdod gan anelu at osod sylfaen gadarn i ddatblygiad ieithyddol y plant yn y Gymraeg”.

Mae'r Awdurdod wedi atgyfnerthu'r egwyddor hwn drwy gytundebau lefel gwasanaeth rhwng yr Awdurdod a'r darparwyr unigol. Mae'r Awdurdod yn monitro cydymffurfiaeth trwy ymweliadau rheolaidd gan athrawes gefnogol y blynyddoedd cynnar, pryd y byddai unrhyw bryderon yn cael eu trafod gyda'r swyddog addysg, ac arolygiadau rheolaidd Estyn. Hefyd, mae'n gyfrifoldeb ar y Tîm Blynyddoedd Cynnar i gyflwyno adroddiad monitro i'r Awdurdod yn flynyddol.

Yn dilyn derbyn adroddiadau monitro Haf 2012, danfonwyd llythyr i un cylch i ddatgan fod angen iddynt wella eu darpariaeth Cymraeg. Bydd cynnydd y cylch yma'n cael ei adolygu'n ffurfiol yn Haf 2013 ond mae'r adroddiad monitro canol blwyddyn yn dangos cynnydd derbyniol hyd yma.

Darparwyr Addysg blynyddoedd cynnar – sector nas cynhelir (cylchoedd meithrin)			
Cyfanswm	% wedi'u monitro	% sy'n cydymffurfio	% ddim yn cydymffurfio
51	100 (51)	98% (50)	2% (1)

3.1.4. Datblygiadau yn y Maes Contractau

Er mwyn cydgordio'r maes hwn yn fwy effeithiol, mae Cofrestr Contractau corfforaethol wedi'i chreu ac yn cael ei llenwi gan y gwasanaethau. Yn ogystal, fel rhan o Raglen Trawsnewid y Cyngor, mae'r broses wedi cychwyn o greu Strategaeth Gomisiynu a Phwrcasu a fydd yn darparu trefn gorfforaethol gogyfer rheoli'r maes. I gydlynu'r gwaith hwn, sefydlwyd Bwrdd Rhaglen Trawsnewid ac mae'r Swyddog Iaith yn rhan o'r grŵp.

3.2 Cwynion

Yn ogystal, canolbwyntir ar safon y gwasanaethau iaith Gymraeg a ddarperir gan y Cyngor Sir trwy adrodd ar y dangosydd perfformiad isod sef:

DIG6 – Nifer y cwynion a dderbyniwyd am weithrediad y Cynllun Iaith a % y cwynion yr ymdriniwyd â hwy yn unol â safonau corfforaethol y sefydliad

Bu 8 cwyn yn ystod y cyfnod ac ymdriniwyd â'r 8 yn unol â'r safonau corfforaethol = 100%.

Mae gan y Cyngor Sir Weithdrefn Gwyno a Chanmoliaeth Gorfforaethol a weinyddir gan y Swyddog Gofal Cwsmer ers 1 Mehefin, 2009 ac fe ymgorfforir cwynion yn ymwneud â'r iaith Gymraeg i'r drefn hon (rhaid i bob cofnod nodi os yw'r gwyn yn ymwneud yn benodol â'r maes iaith).

Mae lefelau bodlonrwydd yr achwynydd yn cael ei fesur trwy'r holiadur safonol a ddarperir ar ddiwedd yr ymchwiliad.

Isod ceir dadansoddiad o'r cwynion a dderbyniwyd yn ystod y cyfnod adrodd ynghyd â'r camau cywiro:

Cwyn 1	<p>Derbyniwyd cwyn gan nad oedd gwasanaeth cyfieithu ar gael mewn cyfarfod.</p> <p>Camau Cywiro – nodwyd mai camgymeriad oedd hyn gan fod gwasanaeth cyfieithu ar gael fel arfer. Gyrrwyd ymddiheuriad llawn.</p> <p>Bodlonrwydd - nodwyd bodlonrwydd gyda chynnwys a phrydlondeb yr ymateb.</p>
Cwyn 2	<p>Derbyniwyd cwyn gan y Comisiynydd Iaith ynglŷn ag enw Di-Gymraeg ar stad tai.</p> <p>Camau Cywiro - cafwyd eglurhad llawn o'r materion dan sylw. Nid oes gan y Cyngor Sir reolaeth ar yr enwau a ddefnyddir gan ddatblygwyr i farchnata tai ond fe aethpwyd i'r Llys i ddatrys y mater. Penderfyniad y Llys oedd cael cyfaddawd a defnyddio ffurf ddwyieithog.</p> <p>Bodlonrwydd - nodwyd bodlonrwydd gyda chynnwys a phrydlondeb yr ymateb.</p>
Cwyn 3	<p>Derbyniwyd cwyn gan Aelod Cynulliad am hysbyseb swyddogol a gyhoeddwyd yn y papurau yn uniaith Saesneg. Yn ogystal, cyfeiriodd aelod o'r cyhoedd y mater at y Comisiynydd Iaith.</p> <p>Camau cywiro – roedd y mater wedi derbyn sylw cyn derbyn y gwyn swyddogol yma ac fe ail gyhoeddwyd yr hysbyseb yn ddwyieithog o fewn yr amser dynodedig. Camgymeriad llwyr oedd peidio cyhoeddi'r hysbyseb yn y ffurf gywir.</p> <p>Cylchredwyd neges trwy e-bost at holl staff y Cyngor Sir yn eu hatgoffa y dylid sicrhau y bydd yr holl ddeunydd cyhoeddus a gyhoeddir gan y Cyngor yn gwbl ddwyieithog.</p> <p>Bodlonrwydd - nodwyd bodlonrwydd gyda chynnwys a phrydlondeb yr ymateb.</p>

Cwyn 4	<p>Cwyn gan y Comisiynydd Iaith ynglŷn â hysbyseb uniaith Saesneg ar gyfer Triathlon Llanc y Tywod.</p> <p>Camau Cywiro - yn dilyn ymchwiliad, canfuwyd bod hysbysebion dwyieithog wedi'u cynhyrchu ond bod rhai uniaith Saesneg hefyd ar gael ar gyfer y gynulleidfa darged yn Lloegr. Daethpwyd i'r casgliad bod poster ar gyfer cynulleidfa Lloegr wedi'i osod mewn camgymeriad yn lleol. Nid oedd unrhyw amheuaeth am ymrwymiad y cwmni i farchnata eu gweithgareddau yn ddwyieithog.</p> <p>Bodlonrwydd - nodwyd bodlonrwydd gyda chynnwys a phrydlondeb yr ymateb.</p>
Cwyn 5	<p>Cwyn gan y Comisiynydd Iaith ynglŷn â dynodiad iaith rhai swyddi a hysbysebwyd o fewn y Gwasanaeth Plant.</p> <p>Camau cywiro - cynhaliwyd cyfarfod gyda swyddog o swyddfa'r Comisiynydd Iaith i egluro'r penderfyniad a derbyniwyd yr esboniad.</p> <p>Bodlonrwydd - nodwyd bodlonrwydd gyda chynnwys a phrydlondeb yr ymateb.</p>
Cwyn 6	<p>Cwyn gan aelod o'r cyhoedd am erthygl yn y papur a dyfyniad gan swyddog o'r Cyngor Sir ynglŷn â'r ffaith bod Sion Corn uniaith Saesneg wedi'i benodi ar gyfer grotto yn yr Oriel.</p> <p>Camau cywiro- ymddiheurwyd am unrhyw bryder personol a nodwyd bod geiriau'r swyddog wedi cael eu dyfynnu allan o gyd-destun.</p> <p>Bodlonrwydd - nodwyd bodlonrwydd gyda chynnwys a phrydlondeb yr ymateb.</p>
Cwyn 7	<p>Derbyniwyd cwyn am safon iaith llythyr a yrrwyd allan gyda slipiau cyflog.</p> <p>Camau cywiro - gyrrwyd allan yn ymddiheuro a nodi mai camgymeriad oedd peidio cael yr Uned Gyfieithu i wirio pob dogfen cyn ei gyrru allan. Rhoddwyd addewid ni fyddai hyn yn digwydd eto.</p> <p>Bodlonrwydd - nodwyd bodlonrwydd gyda chynnwys a phrydlondeb yr ymateb.</p>

Cwyn 8	<p>Derbyniwyd cwyn ynglŷn â llythyr a ffurflenni uniaith Saesneg a yrrwyd allan gan y Cyngor Sir at gynhyrchwyr ar gyfer Marchnad Porthaethwy.</p> <p>Camau cywiro - gyrrwyd ateb yn nodi y gyrrwyd y dogfennau allan ar ran y Grŵp.</p> <p>Bodlonrwydd : nodwyd bodlonrwydd gyda chynnwys a phrydlondeb yr ymateb.</p>
--------	---

4. Digonolrwydd Sgiliau Iaith Gymraeg

4.1 Adnoddau Dynol, Cydraddoldeb ac Amrywiaeth

Dan y pennawd hwn, mae'n ofynnol i'r Cyngor Sir adrodd ar y dangosydd isod:

DIG5 – nifer a % y staff o fewn gwasanaeth y Cyngor sy'n medru siarad Cymraeg (ac eithrio athrawon a staff ysgol)

- fesul adran wasanaeth
- yn ôl gradd y swydd
- fesul gweithle (swyddfa, canolfan a phrif swyddfeydd ardal).

Mae'r Cyngor Sir bellach yn gweithredu'i Strategaeth Sgiliau ac yn cydnabod ei fod yn greiddiol i sicrhau fod gan y sefydliad y sgiliau dwyieithog ar hyn o bryd ac i'r dyfodol i ddarparu dewis iaith i'r cyhoedd.

Mae'r Cyngor Sir wedi gallu adrodd yn llawnach ar y dangosydd uchod eleni gyda chymorth y system gyfrifiadurol adnoddau dynol, 'Northgate'. Serch hynny, mae'r gwaith o lanhau'r data'n parhau.

Rhagwelir i'r dyfodol y bydd yn her i recriwtio a chynllunio'r gweithlu mewn rhai meysydd. Mae hyn yn bennaf oherwydd yr elfen gystadleuol o fewn y farchnad lafur gyda chyflogau a'r ffaith nad oes bellach gynllun hyfforddeion proffesiynol gan y sefydliad. Yn ogystal, bydd yr hinsawdd ariannol bresennol a'r toriadau sydd ynghlwm â hyn yn cynyddu'r risg o ran cynllunio'r gweithlu i'r dyfodol.

Dangosir yr ystadegau cyfredol isod:

Diffiniadau	
0	Dim Sgiliau
1	Yn gallu sgwrsio'n gyffredinol (cyfarchion, enwau, dywediadau, enwau lleoedd)
2	Yn gallu ateb ymholiadau syml sy'n ymwneud â'r gwaith
3	Yn gallu cynnal sgwrs â rhywun arall, gyda pheth petruster, am faterion gwaith arferol
4	Yn gallu siarad yr iaith yn y rhan fwyaf o sefyllfaoedd gyda rhai geiriau Saesneg
5	Rhugl – yn gallu cynnal sgwrs ac ateb cwestiynau, am gyfnod estynedig pan fo angen

4.1.1 Dadansoddiad fesul Gwasanaeth

Cyfadran Dirprwy Brif Weithredwr

Gwasanaeth Archwilio

Nifer staff yn y gwasanaeth – 5

Nifer Dychweliadau – 4

% Dychweliadau – 80%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0(0%)	0 (0%)	4 (100%)

Gwasanaeth Technoleg Gwybodaeth a Chyfathrebu

Nifer staff yn y gwasanaeth – 21

Nifer dychweliadau – 21

% dychweliadau – 100%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	0 (0%)	2 (10%)	3 (14%)	3 (14%)	6 (29%)	7 (33%)

Gwasanaeth Cyllid

Nifer staff yn y gwasanaeth – 98

Nifer dychweliadau – 91

% dychweliadau – 93%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	4 (4%)	3 (3.5%)	3 (3.5%)	3 (3.5%)	5 (5.5%)	73 (80%)

Gwasanaeth Cyfreithiol a Gweinyddol

Nifer staff yn y gwasanaeth – 31

Nifer dychweliadau – 28

% dychweliadau – 90%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (3.5%)	1 (3.5%)	3 (11%)	23 (82%)

Gwasanaeth Polisi

Nifer staff yn y gwasanaeth – 17

Nifer dychweliadau – 16

% dychweliadau – 94%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	16 (100%)

Gwasanaeth Adnoddau Dynol

Nifer staff yn y gwasanaeth – 16

Nifer dychweliadau – 16

% dychweliadau – 100%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (6%)	0 (0%)	1 (6%)	14 (88%)

Cyfadran Dysgu Gydol Oes

Gwasanaeth Addysg

Nifer staff yn y gwasanaeth – 83

Nifer dychweliadau – 53

% dychweliadau – 64%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	0 (0%)	1 (1%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (8%)	48 (91%)

Cyfadran Cymuned

Gwasanaeth Darparu

Nifer staff yn y gwasanaeth – 543

Nifer dychweliadau – 324

% dychweliadau – 60%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	37 (11%)	33 (10%)	23 (7%)	19 (6%)	34 (11%)	178 (55%)

Hamdden a Diwylliant

Nifer staff yn y gwasanaeth – 331

Nifer dychweliadau – 161

% dychweliadau – 49%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	11 (7%)	14 (9%)	10 (6%)	15 (9%)	31 (19%)	80 (50%)

Gwasanaeth Tai

Nifer staff yn y gwasanaeth – 123

Nifer dychweliadau – 118

% dychweliadau – 96%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	4 (4%)	7 (6%)	6 (5%)	5 (4%)	14 (12%)	82 (69%)

Gwasanaeth Plant

Nifer staff yn y gwasanaeth – 92

Nifer dychweliadau – 53

% dychweliadau – 58%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	1 (1%)	6 (11%)	3 (6%)	3 (6%)	12 (23%)	28 (53%)

Gwasanaeth Oedolion

Nifer staff yn y gwasanaeth – 107

Nifer dychweliadau – 70

% dychweliadau – 65%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	2 (3%)	2 (3%)	3 (4%)	5 (7%)	14 (20%)	44 (63%)

Cyfadran Datblygu Cynaliadwy

Priffyrdd a Rheoli Gwastraff

Nifer staff yn y gwasanaeth – 126

Nifer dychweliadau – 108

% dychweliadau – 85%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	1 (1%)	3 (3%)	3 (3%)	3 (3%)	13 (12%)	85 (79%)

Gwasanaeth Eiddo

Nifer staff yn y gwasanaeth – 63

Nifer dychweliadau – 55

% dychweliadau – 87%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	3 (5%)	9 (16%)	2 (4%)	1 (2%)	10 (18%)	30 (55%)

Gwasanaeth Cynllunio a Gwarchod y Cyhoedd

Nifer staff yn y gwasanaeth – 96

Nifer dychweliadau – 87

% dychweliadau – 91%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	0 (0%)	9 (10%)	2 (2%)	3 (3%)	15 (18%)	58 (67%)

Gwasanaeth Datblygu Economaidd

Nifer staff yn y gwasanaeth – 42

Nifer dychweliadau – 41

% dychweliadau – 98%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	1 (2%)	1 (2%)	1 (2%)	1 (2%)	6 (15.5%)	31 (76.5%)

4.1.2 Dadansoddiad yn ôl Graddfa Swydd

Cyfarwyddwyr/Penaethiaid Gwasanaeth

Nifer dychweliadau – 18

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
%	0%	11%	0%	0%	22%	67%

Graddfeydd S01, S02 a P0

Nifer dychweliadau - 334

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
%	1%	6%	4%	6%	15%	68%

Graddfa 1-6

Nifer dychweliadau - 898

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
%	7%	7%	5%	5%	12%	64%

4.1.3 Dadansoddiad Fesul Gweithle

Staff a leolir mewn swyddfa

Nifer staff yn y maes – 980

Nifer dychweliadau – 832

% dychweliadau – 85%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	26 (3%)	59 (7%)	28 (3.5%)	28 (3.5%)	117 (14%)	574 (69%)

Gofal Cymunedol

Nifer staff yn y maes – 304

Nifer dychweliadau – 203

% dychweliadau – 67%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	32 (16%)	25 (12%)	12 (6%)	11 (5%)	20 (10%)	103 (51%)

Gofal Preswyl

Nifer staff yn y maes – 227

Nifer dychweliadau – 107

% dychweliadau – 47%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	5 (5%)	7 (7%)	11 (10%)	8 (7%)	12 (11%)	64 (60%)

Canolfannau Hamdden

Nifer staff yn y maes – 209

Nifer dychweliadau – 48

% dychweliadau – 23%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	4 (8%)	4 (8%)	1 (3%)	9 (19%)	4 (8%)	26 (54%)

Amgueddfeydd, Archifau a Diwylliant

Nifer staff yn y maes – 54

Nifer dychweliadau – 22

% dychweliadau – 41%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	1 (4.5%)	0 (0%)	1 (4.5%)	2 (9%)	11 (50%)	7 (32%)

Llyfrgelloedd

Nifer staff yn y maes – 43

Nifer dychweliadau – 35

% dychweliadau – 81%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	0 (0%)	1 (3%)	3 (8%)	1 (3%)	2 (6%)	28 (80%)

Parciau

Nifer staff yn y maes – 8

Nifer dychweliadau – 6

% dychweliadau – 75%

	L0	L1	L2	L3	L4	L5
Nifer (%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (17%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (83%)

4.2 Adnoddau Dynol a Sgiliau

Mae'n ofynnol i'r Cyngor Sir adrodd ar y dangosydd isod sy'n canolbwyntio ar y maes adnoddau dynol a datblygiad sgiliau ieithyddol er mwyn sicrhau bod gan y sefydliad y sgiliau angenrheidiol i ddarparu gwasanaethau dwyieithog i'r cwsmer.

DIG4 – Adnoddau Dynol – sgiliau

- (a) nifer a % y staff (siaradwyr Cymraeg a dysgwyr) sydd wedi derbyn hyfforddiant yn y Gymraeg i lefel o gymhwyster penodol.
- (b) Nifer a % y staff sydd wedi derbyn hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith.

Isod darperir gwybodaeth am y niferoedd a fynychodd y gwahanol lefelau o gymhwyster hyfforddiant iaith a gynigir am y cyfnod adrodd:

Cymhwyster	Nifer
Cwrs Wlpan – Dechreuwyr Pur	8
Cwrs Wlpan – Dechreuwyr	8
Cwrs Wlpan (cyrsiau allanol)	2
Cwrs Pellach (cwrs allanol)	1
Gloywi iaith	11
CYFANSWM	30

Yn ogystal â'r cyrsiau isod, mae nifer fechan o staff wedi mynychu cwrs Cymraeg yn y Gweithle wedi'i ddarparu gan Brifysgol Bangor.

Darperir elfen o hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith dan y Cynllun Anwytho Staff ac yn ystod y cyfnod hwn adrodd dan sylw fe'i derbyniwyd gan y niferoedd a ganlyn:

Dyddiad	Niferoedd
17 Ebrill, 2012	11
2 Mai, 2012	10
25 Mai, 2012	13
3 Hydref, 2012	6
7 Tachwedd, 2012	6
5 Rhagfyr, 2012	11
8 Chwefror, 2013	5
CYFANSWM	62

Bwriedir, yn ogystal, darparu elfen o hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith fel rhan o'r broses Anwytho i'r Aelodau Etholedig newydd ym mis Mai, 2013.

Mae'r Adain Adnoddau Dynol wedi diweddarau'r Strategaeth Hyfforddi a Datblygu'r Iaith Gymraeg yn ddiweddar. Fel rhan o'r broses o gryfhau'r system fewnol i adnabod anghenion datblygu yn y broses recriwtio, mae ymgais ar droed gan yr Adain i geisio cydweithio'n agosach gyda'r gwasanaethau i fonitro cynnydd unigolion sydd gydag amodau dysgu yn eu cytundebau cyflogaeth. Yn ogystal, mae'r ffurflen asesu sgiliau iaith bellach yn cael ei gynnwys yn y pecyn gwerthuso blynyddol ac yn cael ei ddefnyddio fel cyfle arall i geisio cadw'r awdit sgiliau'n gyfredol. Mae cynlluniau hefyd ar y gweill i gychwyn darparu gwersi Cymraeg ar lefel un i un o'r Tîm Rheoli ac i wneud defnydd o Ganolfan Iaith Nant Gwrtheyrn i gynorthwyo'r broses.

Er mwyn cyfrannu at y broses o godi ymwybyddiaeth staff newydd am fuddion cyflwyno dwyieithrwydd i'w plant o oedran cynnar, mae pecyn y mudiad TWF yn cael ei gynnwys fel rhan o'r pecyn Anwytho Staff.

5. Prif Ffrydio'r Gymraeg

Mae Llywodraeth y Cynulliad yn diffinio prif ffrydio fel yr angen i ystyried y Gymraeg ym mhob agwedd o waith y sefydliad. Golyga hyn gymryd pob cyfle i hyrwyddo a chefnogi'r Gymraeg, cyfrannu at weledigaeth y Llywodraeth o Gymru ddwyieithog a chynllunio a darparu gwasanaethau yn y ddwy iaith. Mae Llywodraeth y Cynulliad yn 'annog prif-ffrydio materion yn ymwneud â'r Gymraeg o fewn...Llywodraeth leol'. Nodir yn ogystal fod angen i 'egwyddorion prif ffrydio fod yn sail i'r gwaith o wneud polisi a darparu gwasanaethau ar draws holl gyfrifoldebau cyrff o'r fath.' Isod ceir rhai enghreifftiau o sut mae'r Cyngor Sir yn ceisio prif ffrydio'r Gymraeg.

5.1 'Mwy Na Geiriau'

Mae'r Cyngor Sir yn ymrwymedig i'r Fframwaith Strategol ar gyfer Gwasanaethau Cymraeg mewn Gwasanaethau Cymdeithasol a Gofal Cymdeithasol a luniwyd gan Llywodraeth Cymru. Cydnabyddir bod gan sefydliadau gyfrifoldeb i adnabod ac i ymateb i angen ieithyddol fel rhan greiddiol o ofal ac i wneud hynny trwy 'gynnig rhagweithiol' o ddewis iaith. Bydd yn ofynnol adrodd ar gynnydd yn erbyn targedau'r rhaglen waith ym mis Ebrill, 2014 ac, fel rhan o'r trefniadau paratoadol, mae templed adrodd wedi'i baratoi a nifer o gyfarfodydd gydag uwch reolwyr wedi'u rhaglennu. Bydd cyfeiriad at gynnydd yn Adroddiad Blynyddol y Cyfarwyddwr Tai a Gwasanaethau Cymdeithasol at Arolygaeth Gofal a Gwasanaethau Cymdeithasol Cymru.

5.2. Cynlluniau Gweithredu Gwasanaeth

Mae'r gwasanaethau wedi derbyn cais am adroddiadau cynnydd yn erbyn targedau'r cynlluniau gweithredu gwasanaeth a gwblhawyd y llynedd fel rhan o'r Cynllun Hyrwyddo a Hwyluso Gweithleoedd Dwyieithog a ariannwyd gan Fwrdd yr Iaith. O'r ymatebion sydd wedi dod i law hyd yn hyn, ceir rhai enghreifftiau o arfer da gan wasanaethau unigol:

- Dysgwyr o fewn yr Uned Datblygu Economaidd yn cael eu hannog i ymarfer sgwrsio mewn sefyllfaoedd un i un ac mewn awyrgylch anffurfiol dros ginio yn hytrach na sefyllfa fwy ffurfiol
- Nifer o staff o fewn Gwasanaethau Cyfreithiol yn gweithio'n ddwyieithog ac yn drafftio eu gwaith yn y Gymraeg heb wneud galwad ar adnoddau prin yr Uned Gyfieithu.

Bwrriedir adeiladu ar y cynlluniau gweithredu gwasanaeth hyn trwy sefydlu dulliau monitro meintiol fel rhan o broses cynllunio busnes y Cyngor.

5.3 Grŵp Tasg Iaith

I gyd-fynd gyda Rhaglen Trawsnewid y Cyngor a chanlyniad yr etholiad, bydd aelodaeth y Grŵp Tasg Iaith yn cael ei adolygu a'i gadeirio gan y Deilydd Portffolio Iaith newydd.

5.4 Fforwm Iaith

Mae trefniadau ar y gweill ar y cyd gyda'r Fenter Iaith i ail sefydlu'r Fforwm Iaith Sirol fel cyfrwng strategol i raeadru amcanion 'Iaith Fyw Iaith Byw' ar lefel cymunedol. Mae corff o'r fath yn hanfodol ar hyn o bryd i adnabod bylchau mewn darpariaeth mewn perthynas â'r iaith Gymraeg ac i rannu gwybodaeth am arfer da/pryderon am sefyllfaoedd risg. Bydd hyn yn cynnwys darparu mewnbwn i Asesiadau Effaith ar ddatblygiadau megis yr 'Ynys Ynni'. Bydd cylch gorchwyl y Fforwm yn canolbwyntio ar y meysydd a ganlyn:

- **Gweithgareddau Cyfrwng Cymraeg** - cyfrannu tuag at gynyddu'r gweithgareddau cymdeithasol sydd yn cynnig cyfleon i'r ifanc yn ogystal â mewnfudwyr gymdeithasu ac ymarfer y defnydd o'r Gymraeg.
- **Y Gymraeg a'r Economi leol** - cydweithio i gynyddu cyfleoedd i godi proffil yr iaith Gymraeg yn yr economi leol a rhoi gwerth economaidd i'r iaith trwy gynlluniau adfywio, twristiaeth ddiwylliannol a'r sector dai.

5.5 Technoleg Gwybodaeth

5.5.1 Y Wefan a Chyfrngau Eraill

Yn dilyn arolwg o wefannau Cyngorau Sir yn ôl yn 2010, cymeradwywyd y Cyngor Sir ar safon ac ansawdd y ddarpariaeth cyfrwng Cymraeg.

Mae'r Cyngor yn parhau i sicrhau bod pob tudalen cynnwys yn ddwyieithog ynghyd â phob dogfen a ffurflen atodol. Yn ogystal, cynigir profiad gwelywio ieithyddol hwylus o fewn y safle gydag ansawdd y Gymraeg yr un mor gywir â'r Saesneg.

Mae'r Cyngor Sir yn parhau i ymestyn y ddarpariaeth sydd ar gael trwy gyfrwng y Wefan trwy'r dulliau a ganlyn:

- trwy ddarparu 'Facebook' yn ddwyieithog (mae 194 o ddilynwyr cyfrwng Cymraeg ar hyn o bryd);
- trwy ddarparu'r cyfrwng 'Twitter' yn ddwyieithog (mae 420 o ddilynwyr cyfrwng Cymraeg ar hyn o bryd);
- trwy'r rhaglen Modern Gov sydd ar hyn o bryd yn darparu cofnodion pwyllgorau'n ddwyieithog ac sy'n cael ei ddefnyddio i gyflwyno canlyniadau'r etholiad yn fyw ar 3 Mai, 2013);
- trwy ddarparu portal dwyieithog ar gyfer tenantiaid tai cyngor yn ystod yr haf – bydd y portal yn galluogi tenantiaid i wneud apwyntiadau gyda'r Cyngor, cofnodi ceisiadau cynnal a chadw (a dilyn cynnydd) a chael balans eu cyfrif rhent ar lein.

5.6 Asesu Effaith Cydraddoldeb

Rydym yn parhau i weithio tuag at sicrhau ymagwedd gyson ar draws yr awdurdod yn nhermau cwblhau asesiadau effaith cadarn. Mae templed a chanllawiau – sy'n cynnwys canllawiau manwl yn seiliedig ar ddogfen 'Cyngor ar brif ffrydio'r Iaith Gymraeg' Bwrdd yr Iaith – ar gael ar ein mewnwrwyd ac mae'r Uned Bolisi'n parhau i ddarparu cefnogaeth a chyngor i wasanaethau.

Mae'r prosiect trawsnewid gofal cymdeithasol i oedolion ar Ynys Môn wedi rhoi cyfle i'r Cyngor ddefnyddio gwahanol ymagweddau a thempledi er mwyn prif lifo asesiadau effaith ar gydraddoldeb. Er enghraifft, penderfynwyd cynnwys 'asesu effaith' fel eitem sefydlog i'w thrafod yng nghyfarfodydd wythnosol Bwrdd Llywio'r prosiect yma er mwyn sicrhau bod unrhyw oblygiadau'n cael eu hadnabod a'u cymryd i ystyriaeth yn fuan.

Ym mis Medi 2012, fe baratowyd adroddiad a oedd yn canolbwyntio ar adnabod goblygiadau o ran cydraddoldeb wrth baratoi ar gyfer y broses ymgynghori. Mae'r adroddiad yma'n nodi bod nifer uchel o ddefnyddwyr y gwasanaeth yn siaradwyr Cymraeg iaith gyntaf ac y byddai'r Cyngor yn sicrhau bod staff sy'n siarad Cymraeg ar gael i ddarparu cefnogaeth un i un os byddai angen hynny.

O ran casglu gwybodaeth berthnasol, bydd y gwaith sy'n cael ei wneud o dan Rhaglen Ynys Ynni ar hyn o bryd yn adnodd defnyddiol ar gyfer cynnal asesiadau effaith yn y dyfodol – gweler 7.1.

5.7 Rhesymoli Partneriaethau/Cynllun Integredig

Mae'r Cyngor Sir bellach wedi cwblhau'r broses o resymoli ei bartneriaethau statudol o wyth i un ar y cyd gyda Chyngor Gwynedd. Yn ogystal, mae'r broses o uno Cynlluniau Integredig Sengl y ddwy Sir wedi cychwyn. Trwy'r Bwrdd Gwasanaethau Lleol ar y cyd, bydd cyfle i ddatblygu'r Gymraeg ar lefel strategol, darparu gwasanaethau a phartneriaeth.

6. Dadansoddiad o Berfformiad fesul Blaenoriaeth/Targed

Adroddir isod gynnydd yn erbyn y prif flaenoriaethau a risgiau:

Gweithred	Targed	Diweddariad
Gweithredu Rhaglen Trawsnewid y Cyngor	Yn dilyn yr etholiad, sicrhau fod strwythurau llywodraethu a chraffu mewn lle.	
Gweithredu'r Strategaeth 'Mwy na Geiriau'	Adrodd ar gynnydd y rhaglen waith erbyn 1/4/14	Gweler 5.1.
Ymgorffori'r Cynlluniau Gweithredu Gwasanaeth i'r Cynlluniau Busnes	Datblygu cyfres o ddangosyddion perfformiad erbyn 1/9/13	Rhai gwasanaethau wedi adrodd ar gynnydd – gweler 5.2.

Gweithred	Targed	Diweddariad
Datblygu Sail Tystiolaeth ar gyfer yr Iaith Gymraeg	Cwblhau erbyn Rhagfyr, 2013 ar ôl derbyn ystadegau'r Cyfrifiad	Drafft o'r wedd gyntaf wedi'i dderbyn.
Cynnal Aseidiadau Effaith ieithyddol ar bolisiau a chynlluniau'r Cyngor Sir	Rhan o Gynllun Gweithredu'r Strategaeth Cydraddoldeb a fabwysiedir erbyn 1/4/12	Gweler y cynnydd yn y maes hwn dan y pennawd 5.6.
Datblygu'r maes contractau	Gweler 3.1.4.	

Yn ychwanegol at yr uchod, mae colli un swydd amser llawn yn yr **Uned Gyfieithu** fel rhan o arbedion effeithiolrwydd blwyddyn ariannol 2011/12 yn parhau'n risg.

7. Enghreifftiau o Arfer Da

7.1 Datblygu Sail Tystiolaeth ar gyfer yr Iaith Gymraeg

Mae'r Cyngor Sir yn cydnabod fod yr Iaith Gymraeg yn elfen hanfodol yng ngwneuthuriad cymunedau Môn ac yn adlewyrchiad o draddodiadau a diwylliant. I sicrhau fod cymunedau'n datblygu mewn modd cynaliadwy, mae'n hanfodol wrth ystyried newid i sicrhau fod yr holl ffactorau dylanwadol ac unrhyw ddatblygiadau newydd yn briodol a pherthnasol.

Wrth ystyried nodweddion cymdeithasol ac economaidd yr ynys a'r angen i hyrwyddo a gwarchod ei diddordebau trwy greu a chefnogi cymunedau cynaliadwy a datblygu'r economi, mae'r Cyngor Sir yn cydnabod yr angen i greu sail tystiolaeth gadarn am yr iaith Gymraeg a'i diwylliant. I gwrdd â'r angen hwn, dan raglen waith yr Ynys Ynni, mae'r Cyngor Sir a'r Uned Polisi Cynllunio ar y Cyd wedi comisiynu Astudiaeth Gwaelodlin o'r Iaith Gymraeg ym Môn. Bydd y waelodlin hon yn rhoi darlun cynhwysfawr a chywir am statws a llewyrch y Gymraeg a fydd yn sail gadarn ar gyfer paratoi a llywio polisiau a strategaethau, asesu effaith datblygiadau newydd a negydu manteision cymunedol/camau lliniaru gyda darpar ddatblygwyr.

7.2. Defnydd o Gyfryngau Newydd i Hyrwyddo'r Gymraeg

Mae'r Cyngor Sir yn cydnabod llwyddiant cyfryngau megis 'Facebook' a 'Twitter' er mwyn cynyddu'r deialog trwy gyfrwng y Gymraeg gyda dinasyddion. Mae dilynwy'r 'Facebook' y Cyngor Sir wedi cynyddu o 45 y llynedd i 149 eleni sy'n fesur o lwyddiant y cyfrwng. Yn ogystal, bydd cyhoeddi canlyniadau'r etholiad yn fyw yn ddefnydd dyfeisgar o dechnoleg i hyrwyddo democratiaeth leol yn ddwyieithog.

7.3. Gwasanaeth Dwyieithog mewn Cytundeb Adran 33

Mae gwasanaeth a leolir ar y cyd yn bodoli rhwng Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Gwasanaeth Iechyd ar gyfer cefnogi plant anabl ac fe benderfynwyd integreiddio'r gwasanaeth yn ffurfiol trwy Gytundeb Adran 33. Mae'r ddau bartner wedi ymrwmo i sicrhau y bydd dewis iaith yn cael ei gynnig i ddefnyddwyr gwasanaeth mewn dull rhagweithiol. Bwriedir ymgorffori hyn yn y cytundeb ffurfiol. Bydd y partneriaid hefyd yn ymrwmo i sicrhau bod yr holl ddeunyddiau ysgrifenedig a ddarperir i ddefnyddwyr gwasanaeth neu'r cyhoedd ar gael yn ddwyieithog. Fe gafwyd cyngor gan reolwr o Swyddfa Comisiynydd y Gymraeg ar y geiriad i'w gynnwys yn y cytundeb.

8. Cyhoeddi Gwybodaeth ar Berfformiad

Cyflwynir yr Adroddiad Monitro i gyfarfod y Pwyllgor Gwaith ar 10 Mehefin 2013. Oherwydd yr etholiad, nid oedd y Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol newydd mewn lle mewn pryd i gyflwyno'r adroddiad hwn i'w sylw cyn ei ddanfôn at Gomisiynydd y Gymraeg o fewn yr amserlen. Bwriedir cyflwyno'r adroddiad i sylw'r Pwyllgor Sgriwtini Corfforaethol ar 29 Gorffennaf 2013, a hynny'n amodol ar ganiatâd Cadeirydd y Pwyllgor hwnnw.

Bydd yr adroddiad hwn ar gael ar gyfer y cyhoedd ar wefan y Cyngor Sir ac mewn llyfrgelloedd ar yr ynys.

Atodiad 1 – Amserlen a Chynllun Gweithredu'r Cynllun Iaith (2011-14)

Cynllunio Gwasanaeth Dwyieithog

Amcan	Gweithred	Amserlen / Targed	Cyfrifoldeb	Cynnydd at 1/6/13
<p>Polisiâu a Mentrau Newydd</p> <p>Byddwn yn parhau i brif ffrydio'r Gymraeg i bolisiâu, strategaethau a phenderfyniadau allweddol trwy gryfhau ein trefniadau.</p>	<p>Cynnal asesiadau effaith ar bolisiâu, strategaethau a phenderfyniadau allweddol y Cyngor Sir.</p>	<p>Hyfforddiant ar gael i staff allweddol yn ystod Tachwedd, 2011.</p> <p>Templed a threfn gorfforaethol mewn lle erbyn 1/4/12.</p>	<p>Penaethiaid Gwasanaeth gyda'r Uned Bolisi yn cynnig arweiniad.</p>	<p>Gweler 5.6.</p>
<p>Gweinyddiaeth Fewnol</p> <p>Byddwn yn parhau i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg o fewn gweinyddiaeth fewnol y Cyngor.</p>	<p>Cynnal y prosiect 'Newid Agweddau - Cynyddu'r Defnydd o'r Gymraeg o fewn y Weinyddiaeth' dan Gynllun Gweithleoedd Dwyieithog Bwrdd yr Iaith trwy gynnal sesiynau ymwybyddiaeth iaith a darparu pecynnau i uwch swyddogion a rheolwyr, comisiynwyr ac aelodau'r Pwyllgor Gwaith.</p>	<p>31/12/11</p>	<p>Ymgynghorydd allanol dan nawdd Bwrdd yr Iaith Gymraeg.</p>	<p>Prosiect wedi'i gwblhau'n llwyddiannus ac Adroddiad Diwedd Prosiect wedi'i ddarparu i Fwrdd yr Iaith erbyn 31/3/12</p>
<p>Byddwn yn annog gwasanaethau i gynyddu'r defnydd o'r Gymraeg yn fewnol</p>	<p>Cynnal cynllun Pencampwyr Iaith o fewn y gwasanaethau</p> <p>Penaethiaid Gwasanaeth i lunio Cynlluniau Gweithredu Gwasanaeth</p> <p>Monitro cynnydd yn y defnydd o'r Gymraeg trwy ddata'r Uned Gyfieithu.</p>	<p>Parhaus</p> <p>1/4/12</p> <p>Parhaus</p>	<p>Penaethiaid Gwasanaeth/Uned Bolisi</p> <p>Penaethiaid Gwasanaeth/Uned Bolisi</p> <p>Uned Bolisi/Adain Gyfieithu</p>	<p>Canllaw gweithredu wedi'i baratoi i Bencampwyr</p> <p>Parhau i ddadansoddi'r patrymau defnydd o'r Gymraeg.</p> <p>Byddwn yn anwytho Aelodau Etholedig newydd ar egwyddorion y Cynllun Iaith.</p>

Cyflwyno Gwasanaeth Dwyieithog

Amcan	Gweithred	Amserlen / Targed	Cyfrifoldeb	Cynnydd at 1/6/13
<p>Gwasanaethau ar Gontract</p> <p>Byddwn yn sicrhau ein bod yn cyfleu ac yn monitro gofynion y Cynllun Iaith i gyrff trydydd parti sy'n darparu gwasanaeth trwy gontract ar ran y Cyngor.</p>	<p>Cynnal archwiliad o sampl o gontractau i sicrhau cydymffurfiaeth ieithyddol.</p> <p>Diweddarau'r Canllawiau i Staff ar osod gwasanaethau trwy gontract i gyd-fynd ag egwyddorion 'Canllaw Caffael' Bwrdd yr Iaith</p>	<p>Llunio rhaglen dreigl o gontractau i'w harchwilio erbyn 1/4/12</p> <p>30/6/12</p>	<p>Uned Bolisi i arwain mewn ymgynghoriad â Phenaethiaid Gwasanaeth.</p> <p>Uned Bolisi</p>	<p>Lithriad yn y targed hwn oherwydd gofynion eraill.</p> <p>Wedi cychwyn adolygu gofynion y 'Canllaw Caffael'. Cynhyrchu Strategaeth Gomisiynu ar gyfer y Cyngor erbyn Medi, 2013. Cofrestr gychwynnol o brif gontractau'r Cyngor wedi'i gwblhau.</p>
<p>Gwasanaeth Ieuenctid</p> <p>Byddwn yn sicrhau fod y Gwasanaeth Ieuenctid yn hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg</p>	<p>Adrodd i Fwrdd yr Iaith yn yr Adroddiad Monitro ar sut y gwnaeth y Gwasanaeth hyrwyddo'r defnydd o'r Gymraeg a chynyddu'r cyfleoedd i ddefnyddio'r iaith.</p> <p>Darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i arweinyddion y Clybiau Ieuenctid.</p> <p>Adnabod pencampwr iaith ar gyfer y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc</p>	<p>Yn flynyddol</p> <p>3/9/11</p> <p>31/12/11</p>	<p>Rheolwr y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc/Rheolwr y Gwasanaeth Ieuenctid</p> <p>Menter Iaith Môn mewn ymgynghoriad â'r Cyngor.</p> <p>Rheolwr y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc</p>	<p>Darparwyd adroddiad ar hyn.</p> <p>Cynhaliwyd yr hyfforddiant yn llwyddiannus.</p> <p>Pencampwr iaith wedi'i adnabod ond adnabyddir cyfleoedd pellach yn sgil Rhesymoli Partneriaethau.</p>

Atodiad 1 – Amserlen a Chynllun Gweithredu'r Cynllun Iaith (2011-14)

Delio â'r cyhoedd sy'n siarad Cymraeg

Amcan	Gweithred	Amserlen / Targed	Cyfrifoldeb	Cynnydd at 1/6/13
Gwasanaethau Trwy Gyfrwng y Gymraeg Byddwn yn ail godi ymwybyddiaeth staff	Ailgyhoeddi canllawiau i staff sy'n cynnig arweiniad ar ddarparu gwasanaeth yn dewis iaith y defnyddiwr.	Wrth gyhoeddi'r Cynllun Iaith diwygiedig.	Uned Bolisi.	Wedi'i gwblhau.
Byddwn yn hyrwyddo defnydd o'r Gymraeg mewn cyfarfodydd	Darparu Canllaw Cyfarfodydd Dwyieithog Darparu hyfforddiant ar egwyddorion y Canllaw ar gyfer Cadeiryddion	1/4/12 1/9/12	Uned Bolisi Adain Hyfforddi	Gwaith wedi ei gychwyn. Canllaw Cyfarfodydd Dwyieithog ar fewnrwyd y Cyngor. Bydd y Canllaw yn cael ei rannu yn ystod Anwytho'r Aelodau Etholedig newydd.
Byddwn yn monitro ansawdd deunydd ysgrifenedig a gynhyrchir.	Darparu gwasanaeth golygu gwaith trwy'r Adain Gyfieithu	Parhaus	Adain Gyfieithu	Parhaus.
Byddwn yn monitro ansawdd y gwasanaeth a gynigir trwy gyfrwng y Gymraeg	Comisiynu hapwiriad o ansawdd gwasanaethau Derbyn adroddiadau gwasanaeth ar y defnydd o'r Gymraeg	Yn ystod 2013 os yw arian yn caniatáu (cynhaliwyd y diwethaf yn 2010) Blyneddol	Comisiynu ymgynghorydd allanol i ymgymryd â'r gwaith. Penaethiaid Gwasanaeth/Uned Bolisi	Hyn wedi digwydd fel rhan o'r Arolwg Dinasyddion a gynhaliwyd yn ystod Mawrth 2012. Mae cais am ddiweddariad cynnydd ar y Cynlluniau Gweithredu wedi'i gyflwyno i'r gwasanaethau.

Atodiad 1 – Amserlen a Chynllun Gweithredu'r Cynllun Iaith (2011-14)

Wyneb cyhoeddus y Cyngor

Amcan	Gweithred	Amserlen / Targed	Cyfrifoldeb	Cynnydd at 1/6/13
Byddwn yn hyrwyddo'r Gymraeg trwy dechnoleg gwybodaeth.	Ffurflenni cais am swyddi ar gael ar y lein	Gorffennaf/Awst, 2012	Adain Adnoddau Dynol/Rheolwr y Wefan	Gwaith o fewn targed.
	System democratiaeth newydd ar gael ar y wefan gyda gwybodaeth am Aelodau Etholedig, cofnodion, ymgynghoriadau dwyieithog ac e-petitiwn.	Gorffennaf/Awst, 2012	Adain Technoleg Gwybodaeth	Gwaith o fewn targed.
	Portal mynediad newydd i denantiaid tai i'w galluogi i wneud apwyntiad gyda'r Cyngor a chofnodi ceisiadau cynnal a chadw (a dilyn cynnydd) ar y lein.	Ebrill, 2013	Adain Technoleg Gwybodaeth	Bydd ar gael dros yr haf (Bydd tenantiaid hefyd yn gallu gweld balans eu cyfrif rhent drwy'r portal newydd)
	Sicrhau fod polisi 'Twitter' mewn lle.	Rhagfyr, 2012	Adain Technoleg Gwybodaeth	Gwaith o fewn targed.
	Sefydlu Fforwm Twristiaeth	Ebrill, 2012	Adain Technoleg Gwybodaeth	Hyn yn digwydd.
Byddwn yn parhau i sicrhau fod holl arwyddion y Cyngor yn gwbl ddwyieithog	Byddwn yn parhau i weithredu'r drefn bresennol	Anelu at 100% cydymffurfiaeth	Gwasanaeth Priffyrdd	Cyflawni hyn.
	Cyhoeddi rhestr enwau lleoedd ar wefan y Cyngor	Ebrill, 2012	Uned Bolisi/Gwasanaeth Priffyrdd	Rhestr wedi'i chyflwyno i'r Grŵp Tasg Iaith ar 22 Mai 2012.

Atodiad 1 – Amserlen a Chynllun Gweithredu'r Cynllun Iaith (2011-14)

Gweithredu ac arolygu'r Cynllun

Amcan	Gweithred	Amserlen / Targed	Cyfrifoldeb	Cynnydd at 1/6/13
Byddwn yn gweithredu Strategaeth Sgiliau Iaith y Cyngor	Cryfhau ein trefniadau monitro sgiliau ieithyddol staff fesul adran, gradd a gweithle gyda chefnogaeth meddalwedd Northgate trwy:	Yn flynyddol	Penaethiaid Gwasanaeth	Hyn wedi digwydd yn Rhagfyr, 2011. Dynodiad iaith swyddi ar gael ac yn parhau i gael eu rhoi ar y system gyfrifiadurol Adnoddau Dynol/ Cyflogau. System werthuso swyddi newydd yn cyfarch y rhain. Gweler cynnydd dan 4.2.
	Ddiweddarau'r Awdit Sgiliau drwy'r broses werthuso	Rhagfyr, 2011 ac yna'n flynyddol.	Penaethiaid Gwasanaeth	
	Gynnal Awdit Swyddi	Cychwyn y broses Rhagfyr, 2011 a chwblhau erbyn diwedd Mawrth, 2012	Penaethiaid Gwasanaeth	
	Gymharu anghenion sgiliau gyda'r sgiliau sydd ar gael	Ebrill-Mai, 2012	Penaethiaid Gwasanaeth	
	Cryfhau sgiliau trwy adnabod anghenion hyfforddiant a monitro cynnydd staff yn erbyn targedau	Mehefin-Awst, 2012 (cwblhau'r gwaith)	Penaethiaid Gwasanaeth	
Byddwn yn darparu hyfforddiant iaith Gymraeg i staff	Darperir gwersi yn flynyddol trwy'r Adain Adnoddau Dynol	Adroddir ar y nifer sy'n mynychu hyfforddiant yn yr Adroddiad Monitro Blynyddol i Fwrdd yr Iaith Gymraeg	Adain Adnoddau Dynol	Hyn wedi digwydd.

Atodiad 1 – Amserlen a Chynllun Gweithredu'r Cynllun Iaith (2011-14)

Amcan	Gweithred	Amserlen / Targed	Cyfrifoldeb	Cynnydd at 1/6/13
Byddwn yn darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith	<p>Darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith fel rhan o'r pecyn anwytho i staff newydd</p> <p>Darparu hyfforddiant ymwybyddiaeth iaith i staff y Canolfannau Hamdden fel rhan o'r Cynllun Gweithleoedd Dwyieithog a noddir gan Fwrdd yr Iaith.</p> <p>Darparu modiwl ar y Gymraeg i staff ar y fewnrwyd fel rhan o'r pecyn e ddysgu ar Gydraddoldeb</p>	<p>Cynhelir y sesiynau unwaith y mis (yn ddibynnol ar niferoedd)</p> <p>Tachwedd-Rhagfyr, 2012</p> <p>Ebrill, 2012</p>	<p>Adain Adnoddau Dynol</p> <p>Ar y cyd gyda 3 Cyngor Sir arall.</p> <p>Adain Adnoddau Dynol.</p>	<p>Hyn yn digwydd yn rheolaidd.</p> <p>Cyngor wedi cymryd rhan yn y Cynllun.</p> <p>Trwydded y meddalwedd heb ei adnewyddu oherwydd y gost. Ystyried opsiynau eraill.</p>
Byddwn yn sicrhau fod cwynion yn cael eu hymdrin â hwy yn unol â safonau corfforaethol y Cyngor Sir	Ymgorffori'r iaith Gymraeg i'r model corfforaethol 'Pryderon a Chwynion' fel bod modd datrys achosion cyn iddynt fynd yn rhy ddyrys.	Model yn cael ei gyflwyno ar ôl etholiad lleol 2012	Swyddog Cwynion Corfforaethol	Adolygu'r sefyllfa oherwydd diffyg cyllid i gefnogi'r model.
Byddwn yn sicrhau ein bod yn monitro cydymffurfiaeth â gofynion y Cynllun Iaith	Cylch Gorchwyl y Grŵp Tasg Iaith wedi 'i adolygu i fonitro cynnydd ac adnabod risgiau.	<p>Cyfarfodydd chwarterol. Derbyn ystadegau ar benodiadau i swyddi yn chwarterol.</p> <p>Adrodd ar unrhyw risgiau neu fylchau mewn perfformiad i sylw'r Pwyllgor Trosolwg Corfforaethol i'w craffu'n ymhellach fel bo'r angen.</p>	Uned Bolisi yn cydlynu.	Hyn yn digwydd.

Cwestiynau Meysydd Blaenoriaeth – Gwasanaeth Ieuenctid

Mewn ymateb i'r cwestiynau a ofynnwyd, gallwn adrodd fel a ganlyn o ran 2012/13:

1. Darpariaeth

Darperir y gwasanaeth ar lefel (iii) – darpariaeth gynhwysfawr.

Nifer o Glybiau Ieuenctid lle mae'r staff i gyd yn rhugl yn y Gymraeg, a'r gwasanaeth yn gwbl ddwyieithog	30 clwb
Nifer o Glybiau Ieuenctid lle mae o leiaf un aelod o staff yn Gymraeg yn rhugl yn y Gymraeg, a'r lleill yn Gymraeg ail iaith.	5 clwb
Nifer o Glybiau Ieuenctid lle mae'r staff yn Gymraeg ail-iaith	1 clwb
Nifer o Glybiau lle mae o leiaf un aelod o staff yn rhugl yn y Gymraeg bob nos.	35 allan o 36 clwb
Cytundeb lefel gwasanaeth gyda'r Urdd a'r Ffermwyr Ifanc i gynnal rhwydwaith o glybiau Cymraeg ar draws yr ynys.	9 clwb
Cytundeb lefel gwasanaeth gyda'r Urdd a'r Ffermwyr Ifanc i gynnal rhaglen eang o weithgareddau drwy gyfrwng y Gymraeg, yn cynnwys Eisteddfodau, Chwaraeon, Cystadlaethau Adloniant, Siarad Cyhoeddus, Rali Weithgareddau, Cystadlaethau Barnu Stoc. Mae'r mwyafrif o'r gweithgareddau yn arwain at gyfle i gystadlu ar lefel Cenedlaethol yn y Gymraeg.	
Gwasanaeth Bws All-ymestyn ar y cyd hefo Mudiadau Gwirfoddol yn gwbl ddwyieithog.	3 neu 4 noson yr wythnos
Prosiect Fforymau Ieuenctid (ar y cyd hefo'r Bartneriaeth Plant ac Ieuenctid). Cynhelir 5 Fforwm Dalgylch, un Fforwm Sirol, a nifer o weithgareddau tasg a gorffen eraill. Gwasanaeth yn gwbl ddwyieithog	6 Fforwm Ieuenctid
Canolfan Agored Gwobr Dug Caeredin - 4 yn ddwyieithog	4
Grwpiau ennill achrediadau mewn Cynlluniau Cyrhaeddiad Ieuenctid (ASDAN), Agored Cymru	15 grŵp
Ers mis Ionawr mae'r Gwasanaeth yn y broses o apwyntio Gweithiwr Ieuenctid Ysgol ar gyfer pob dalgylch ysgol, a byddant hwy'n gyfrifol am ddatblygu cyfleoedd achredu allgyrsiol dwy-ieithog i bobl ifanc o fewn yr ysgolion a'r clybiau Ieuenctid, drwy'r Cynllun Potensial (Arian ESF).	4 allan o'r 5 Ysgol uwchradd a'u dalgylchoedd yn cynnig gwasanaeth Cymraeg

2. Cydweithio â phartneriaid

Mae yna Gytundeb Lefel Gwasanaeth gyda'r Urdd a'r Ffermwyr Ifanc i gynnig clybiau a gweithgareddau Cymraeg ar lefel ardal, sir a chenedlaethol.

Cefnogwyd yr Urdd i gynnal Cwrs Arweinyddion Iau, er mwyn medru sicrhau bod ganddynt bobl ifanc cymwysedig, i fedru cynyddu'r nifer o adrannau pentref, aelwydydd, a chlybiau diddordeb, a gynhelir gan yr Urdd. Yn anffodus, mae'r mwyafrif o'r bobl ifanc wedi gadael i fynd i ffwrdd i Golegau. Fodd bynnag, cynigiwyd y cwrs eto yn 2012/13 gyda grŵp iau, gan obeithio y byddant hwy ar gael i gynorthwyo hefo grwpiau ar yr ynys yn 2013/14.

Targed: 10 o bobl ifanc wedi cwblhau Cwrs Agored Cymru, lefel 2, mewn Gwaith leuenctid, drwy gyfrwng y Gymraeg yn haf 2012. Grŵp newydd o 8 yn dilyn yr un cwrs yn 2012/13.

Canlyniad i'w gyrraedd: Tystiolaeth o'r bobl ifanc yma yn cynnig darpariaethau newydd, neu'n symud i arwain clybiau presennol, dros y 2 flynedd nesaf.

Mae'r Gwasanaeth leuenctid hefyd yn parhau mewn trafodaethau gyda'r Urdd i gymryd drosodd Canolfan leuenctid Penmynydd, i fod yn Ganolfan leuenctid Wledig i'w datblygu fel canolfan i ddatblygiadau Cymraeg a gwledig ar yr ynys.

Cymhlethdodau cyfreithiol hefo perchnogaeth y tir yn golygu na throsglwyddwyd yr adeilad yn 2012/13 fel y bwriadwyd ond gobeithir cwblhau hyn yn 2013/14.

Cyd-weithiodd Gweithiwr Datblygu Achredu'r Gwasanaeth leuenctid gyda'r Urdd, drwy eu dau Weithiwr Llwybrau'r Brig (Reaching the Heights - arian ESF), i gynnal gweithdai'r Sgwad Sgwennu, lle enillwyd tystysgrifau Agored Cymru mewn sgiliau ysgrifennu dros gyfnod o 10 wythnos (15 o bobl ifanc). Cyd-weithiwyd hefo'r Urdd hefyd i sicrhau hyfforddwy'r Cymraeg i weithio tuag at alldeithiau Gwobr Dug Caeredin.

Oherwydd bod nifer aelodaeth Mudiad y Ffermwyr Ifanc wedi gostwng dros y 2 flynedd diwethaf, gweithiodd y Gwasanaeth leuenctid gyda Mudiad y Ffermwyr Ifanc i sicrhau arian o Grant Refeniw'r Cynulliad i Wasanaethau leuenctid i weithio ar Becyn Marchnata ar gyfer y Mudiad i greu delwedd gyfoes.

Targed oedd i:

- Lunio cynllun marchnata
- Cynllunio a chynhyrchu defnyddiau marchnata deniadol e.e. pamffledi, posteri, baneri, a phapur ysgrifennu newydd.

Canlyniad wedi ei gyrraedd yn 2012/13 – cynydd yn aelodaeth y Mudiad o 3% hyd at diwedd Mawrth ac aelodaeth ddim yn cau tan Gorffennaf (wedi gwella ar eu targed o 1.4% i 2% o bobl ifanc Cymraeg y sir).

Atodiad 2 – Cwestiynau Meysydd Blaenoriaeth

Cefnogi a chynnal Gweithgareddau Cymraeg: O ganlyniad i'r hyfforddiant a ddarparwyd drwy'r grant Refeniw i gymhwyso aelodau o Fudiad y Ffermwyr Ifanc mewn Cymorth Cyntaf, Hylendid Bwyd ac Asesu Risg mae aelodau'r Mudiad wedi bod yn cyd-weithio hefo Pwyllgor Apêl y Sioe Frenhinol Gymreig. Cynhaliwyd cyfres o weithgareddau Cymraeg ar gyfer dros 3,000 o bobl yn ystod Ionawr 2012-Mawrth 2013. Y ddau fudiad yma yw'r unig rai ar yr ynys yn haf 2013 sydd hefo gigiau hefo Bandiau Cymraeg wedi eu trefnu ar gyfer haf 2013, hyd yma (ar wahân i'r Wyl Gopr yn Amlwch). (e.e. Gig efo Moniars, #Band6 a Gwibdaith ym mis Mai; Gig hefo Celt yn Mai; Gig hefo Bryn Fôn + bandiau eraill ym mis Awst). Anelir i gael presenoldeb o tua 2,500 yn cymryd rhan mewn gweithgaredd Cymraeg neu ddwyieithog, rhwng y tri digwyddiad. Hefyd yn galluogi'r mudiad i weithio i godi incwm a chadw'r mudiad a'r clybiau'n hyfyw.

Fforymau Ieuenctid

Bu'r gwasanaeth Ieuenctid yn cyd-weithio gyda'r Ffermwyr Ifanc a'r Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc i redeg Prosiect Datblygu Cyfranogi **Llais Ni** (yn cynnal 5 Fforwm Ieuenctid Ardal, ac 1 Fforwm Ieuenctid Sirol).

Canlyniad:

30 o bobl ifanc wedi magu hyder i drafod materion o bwys iddynt hwy yn gyhoeddus mewn fforymau trafod, a chyflwyniadau.

Hefyd, mae'r Urdd a'r Ffermwyr Ifanc hefo Fforwm Ieuenctid eu hunain yn cyfarfod yn rheolaidd.

3. Sgiliau Staff

Recriwtio Staff - Proffil Staff Gwasanaeth Ieuenctid

	Staff Llawn-amser	Staff Rhan-amser
Staff Rhugl eu Cymraeg	11	57
Staff Cymraeg Ail-iaith	2	13
Staff Di-Gymraeg	0	1

Swyddi Llawn-amser - Cymraeg yn hanfodol. Rhyddheir staff sy'n dymuno i fynychu cyrsiau Gloywi Iaith yn ystod eu hamser gwaith, er mwyn gwella eu sgiliau i ddefnyddio'r iaith. Disgwylir i bob gohebiaeth fynd allan yn ddwyieithog o'r brif swyddfa.

Staff Rhan-Amser - Cymraeg yn hanfodol mewn 29 clwb Ieuenctid, ac yn ddymunol yn y 5 arall. Yn y clybiau lle bo'r Gymraeg yn ddymunol, sicrhair bod o leiaf un aelod o staff yn rhugl yn y Gymraeg. Penderfynir ar yr ardaloedd lle mae'r Gymraeg yn ddymunol yn ôl y ganran o bobl ifanc sy'n siarad Cymraeg yn yr ardal.

Atodiad 2 – Cwestiynau Meysydd Blaenoriaeth

Disgwylir i bob clwb ddilyn y Canllawiau Iaith Gymraeg i glybiau, gyflwynwyd yn y Seminar yn 2011. Mae staff bugeilio yn monitro i sicrhau bod hyn yn cael ei weithredu ym mhob clwb. Dilynir hyn gyda hyfforddiant pellach os bydd angen yn cael ei adnabod yn y Cyfarfodydd Gwerthuso yn ystod Ebrill-Gorffennaf.

Sicrheir wrth gyfsweld staff newydd fod gan bob aelod o staff ewyllys da tuag at yr iaith Gymraeg.

Mae'r gwasanaeth yn monitro'n flynyddol faint o aelodau sy'n nodi eu bod yn Gymraeg, hefo rhywfaint o sgiliau Cymraeg, ac yn ddi-Gymraeg.

4. Cyllid

Adran	Mudiad	Cytundeb	Swm	Hyd y cytundeb	Sylwadau
leuenctid	Yr Urdd	CLG	£20,880 £20,380	Grant 2012/13 2013/14	I'w adolygu yn lon 2014 at 14/15
leuenctid	Federasiwn Ffermwyr Ifanc Ynys Môn	CLG	£20,880 £20,380	Grant 2012/13 2013/14	I'w adolygu yn lon 2014 at 14/15.
leuenctid	Gwas leuenctid		£4,000		Darparu cyfieithwyr ar y pryd, mewn cyfarfod lle bo angen.
PPI	Gwas leuenctid a PPI	CLG	£45,000	1 flwyddyn	Datblygu Prosiect Llais Ni (cyfranogi)
leuenctid	Urdd ac C Ff I		£6,000	Blynyddol	Cynnal a chadw Canolfan leuenctid Penmynydd – Canolfan Gymraeg Wledig
Grant Teuluoedd yn Gyntaf	Gwas leuenctid a'r Groes Goch	CLG	£50,000	3 blynedd	Darparu Gwasanaeth All-ymestyn dwyieithog

Gweithredir y Gwasanaeth leuenctid yn gwbl ddwyieithog, felly mae costau hyn yn rhan o weinyddiad sylfaenol hanfodol yr adran.

5. Ymgynghori

Ymgynghorwyd gyda staff yn gyson yn ystod cefnogaeth fugeiliol i sicrhau eu bod yn dilyn Polisi Iaith y Gwasanaeth.

Cwestiynau Meysydd Blaenoriaeth – y Bartneriaeth Plant a Phobl Ifanc

Mewn ymateb i'r cwestiynau a ofynnwyd, gallwn adrodd fel a ganlyn o ran 2012/13:

Sut ydych chi fel awdurdod lleol yn sicrhau bod aelodau eich Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc yn cydymffurfio â gofynion eich Cynllun Iaith Gymraeg?

Nid yw Partneriaeth Plant a Phobl Ifanc Môn yn bodoli bellach. Mae'r gwaith cyflawni yn cael ei arwain gan y Bwrdd Gwasanaeth Lleol. Nid oes cyfarfodydd wedi'u cynnal yn ystod 2012/13, tra bod y bwrdd prosiect yn rhesymoli ar draws y ddwy sir. Bydd rhaid i'r grŵp cyflawni ymateb i ofynion ieithyddol y Bwrdd Gwasanaeth Lleol.

Bydd aelodaeth o'r Grŵp Cyflawni Plant a Phobl Ifanc Gwynedd a Môn yn cael ei sefydlu ym mis Mehefin.

Sut ydych chi'n asesu i ba raddau mae'r gwasanaethau cyfrwng Cymraeg a gynigir drwy'r Bartneriaeth yn diwallu anghenion pobl ifanc y sir?

Rydym yn defnyddio adroddiadau chwarterol i fonitro'r gwaith ac mae asesiadau anghenion yn cael eu cynnal yn rheolaidd.

**Atodiad 3 – Holiadur Monitro Cydymffurfiaeth Ieithyddol
(Rhaglen Cefnogi Pobl)**

Holiadur Monitro ar gyfer sicrhau cydymffurfiaeth gan Ddarparwyr Rhaglen Cefnogi Pobl gyda'r

DDEDDF IAITH GYMRAEG 1993 /

Monitoring Questionnaire to ensure Supporting People Provider Compliance with the

WELSH LANGUAGE ACT 1993

Enw'r Darparydd a Chyfeiriad / Provider Name and Address

Nifer o Staff sy'n darparu Cefnogaeth sy'n ymwneud â Tai o fewn eich mudiad /
Number of Staff employed by your organisation who provide housing related support

Gwybodaeth a Sgiliau Staff o'r Iaith Gymraeg / Staff Knowledge and skill of the Welsh language;

Ar lafar/ Spoken

(rhowch nifer y staff yn y blwch/*put the number of staff in the box*)

Dim <i>None</i>		Rhywfaint <i>Some</i>		Dysgwr(aig) <i>Learner</i>		Rhugl <i>Fluent</i>	
--------------------	--	--------------------------	--	-------------------------------	--	------------------------	--

Yn ysgrifenedig/ Written

(rhowch nifer y staff yn y blwch/*put the number of staff in the box*)

Dim <i>None</i>		Rhywfaint <i>Some</i>		Dysgwr(aig) <i>Learner</i>		Rhugl <i>Fluent</i>	
--------------------	--	--------------------------	--	-------------------------------	--	------------------------	--

Ydi'r holl ddeunydd sydd yn cael ei rannu gyda'r cyhoedd yn ddwyieithog? (Atodwch

**Atodiad 3 – Holiadur Monitro Cydymffurfiaeth Ieithyddol
(Rhaglen Cefnogi Pobl)**

<p>neu amgaewch ddwy ddogfen i wirio hyn os gwelwch yn dda. e.e. taflen wybodaeth, ffurflen gyfeirio a.y.b).</p> <p><i>Is all material which is shared with the public, bilingual? (Please enclose or attach two copies as verification e.g. information leaflet, referral form etc).</i></p>	
<p>A yw'r cyhoedd/defnyddwyr gwasanaeth yn cael cynnig dewis o'r iaith Gymraeg pan yn derbyn gwasanaeth trwy lythyr, ffurflen, dros y ffôn neu sgwrs wyneb yn wyneb?</p> <p><i>When the public/service user receives a service do they get a choice of using the Welsh language when dealing with the contractor by letter or form, over the telephone, or face to face?</i></p>	
<p>Ydi'ch rotas staff yn ystyried ac yn sicrhau bod staff dwyieithog ar gael drwy'r amser?</p> <p><i>Do your staff rotas take into consideration and ensure that bilingual staff are available at all times?</i></p>	
<p>A yw llythyrau yn cael eu hateb yn yr iaith a ddefnyddiwyd gan yr aelod o'r cyhoedd/defnyddiwr?</p> <p><i>Are letters answered in the same language used by the public/service user?</i></p>	
<p>A ydych yn cynnig cyrsiau/hyfforddiant dysgu Cymraeg i'ch staff?</p> <p><i>Do you offer courses/training on learning Welsh to your staff?</i></p>	
<p>Ydi holl arwyddion eich cwmni/mudiad yn ddwyieithog?</p> <p><i>Is all of your company's/organisation's signage bilingual?</i></p>	

**Atodiad 3 – Holiadur Monitro Cydymffurfiaeth Ieithyddol
(Rhaglen Cefnogi Pobl)**

<p>Oes gennych bolisi iaith Gymraeg cyfredol? (a wnewch chi gynnwys copi o'r polisi os gwelwch yn dda)</p>	
---	--

<p>Do you have a current Welsh language policy? (<i>Can you please include a copy of the policy</i>)</p>	
--	--

Enw'r Person sydd wedi cwblhau'r holiadur /

Name of Person completing the questionnaire

Teitl Swydd / Job Title:

Dyddiad / Date